

Notitie lindebeplanting Bavelseleen

Op verzoek van de Stichting 'Vrienden van de Bavelseleen' wil ik hierbij enkele opmerkingen maken over de cultuurhistorische betekenis van de lindebeplanting. Op 16 oktober j.l. is door ons bureau een inventarisatie gemaakt van de beplanting vanaf de voormalige grens van Bavel tot aan de Raadhuisstraat.

1. Algemeen:

De huidige lindebeplanting van enkele honderden meters lengte betreft een aantal lindes van ca. 100 jaar oud en diverse lindes die later zijn ingeboet. Het geheel maakt daarmee een bijzondere monumentale indruk. De onderstaande inventarisatie en foto's zijn van 16 oktober 2017.

2. De inventarisatie van de straatbomen en beoordeling.

Traject Raadhuisstraat- Allerheiligenweg

Het entree vanuit de Raadhuisstraat- Ulvenhoutselaan maakt door de lange rijen van Hollandse lindes, Winterlindes en Zomerlindes een monumentale indruk. Ze zijn waarschijnlijk in de periode 1930-1950 geplant. Bij de Dokter Gommerslaan is een onderbreking van de bomenrij die vraagt om aanvulling van bomen.

Bavelselaan tussen de Allerheiligenweg en Kerkhofweg.

Beoordeling: De Bavelselaan tussen de Raadhuisstraat en de Kerkhofweg behoort tot de monumentale straatdelen met de lange rijen hoge Hollandse lindes, Zomerlindes en Winterlindes. Nabij de Allerheiligenweg kunnen meer lindes worden aangeplant.

Traject Allerheiligenweg- Jorisstraat

Dit deel van de Bavelselaan heeft voornamelijk jongere beplanting van ca. 1980: Hollandse linde, Krimlinde, Zomerlinde en Winterlinde. Er staan vrij veel Krimlindes. Bij enkele terugliggende huizen staan zeven leilindes (van Hollandse lindes). Met de mix van enkele grote Hollandse lindes (ca. 1920-1950) is het monumentale karakter merendeels aanwezig.

Bavelselaan tussen Allerheiligenweg en Jorisstraat

Beoordeling: Dit deel van de Bavelse laan heeft veel jongere beplanting, maar met de menging met enkele grote Hollandse lindes is er een monumentaal straatbeeld. Aanplant op enkele plaatsen is aan te bevelen.

Traject Jorisstraat- Brigidastraat

Dit straatgedeelte is een menging van enkele grote monumentale Hollandse lindes (geplant ca. 1900-1920) en jongere Krimlindes, Zomerlindes en Hollandse lindes. Opvallend is een grote tweestammige Trompetboom die vanuit een tuin het straatbeeld mede bepaald.

Traject Sint Jorisstraat- Brigidastraat met opvallende trompetbomen in een belendende tuin.

Monumentale Hollandse linde met jongere bomengroep

Beoordeling: Een sfeervol straatgedeelte met vrij veel jonge bomen gemengd met enkele grote monumentale Hollandse lindes.

Traject Brigidastraat/Valentijnlaan- Overakkerstraat

In dit deel van de Bavelse laan staat een monumentale groep van Hollandse lindes met stamomvang tot ca. 2 meter. Opvallend is een grote Zomerlinde (stamomvang ca. 1,75 cm) en een Witte paardenkastanje (stamomvang ca. 2,5 meter). Daarnaast jonge exemplaren van Winterlinde en Zomerlinde (geplant ca. 2010) en enkele Amerikaanse lindes.

Traject Overakkerstraat- Brigidastraat/Valentijnlaan met monumentale Hollandse lindes.

Beoordeling: Dit traject van de Bavelselaan met de rijen van grote Hollandse lindes en een grote Zomerlinde behoort tot de meest monumentale delen. Op enkele plaatsen kunnen bomen worden aangeplant.

Traject Overakkerstraat- Muiderslotstraat

Aan de zuidzijde van dit straatdeel staan vrij grote Zilverlindes (een gemeten stamomvang van 1,30 meter) en een enkele Zomerlinde. Aan de noordzijde, met Zilverlindes, ontbreken enkele bomen. Een jonge Winterlinde is van recenter datum, geplant ca. 2010. De noordzijde wordt deels begrensd door een beukenhaag.

Beoordeling: De zuidzijde van dit straatgedeelte met de grotere Zilverlindes biedt een mooi en volwassen beeld. Aan de noordzijde kunnen bomen aangevuld worden.

Traject Muiderslotstraat- v.m. Gemeentegrens met Bavel (de Bavelse Leij).

De noordzijde van dit deel van de Bavelseleaan is beplant met beuken, de zuidzijde met zilverlindes. De beplanting dateert van ca. 1980. Een enkele monumentale beuk heeft een stamomvang van ca. 2,5 meter. De noordzijde wordt deels begrensd door een beukenhaag.

Traject v.m. gemeentegrens en de Muiderslotstraat

Beoordeling: met de al wat grotere lindebomen maakt de beplanting hier een mooie en volgroeide indruk. Op enkele plaatsen kunnen bomen bijgeplant worden, met name aan de noordzijde.

3. Cultuurhistorische- Natuur- en belevingswaarde

Lindebeplantingen van wegen, lanen en straten waren vroeger algemeen, zeker in Noord-Brabant. Inmiddels zijn het zeldzaamheden geworden. De belevingswaarde van met lindes beplante straten is groot, wat in het geval van de Bavelse laan ook blijkt uit reacties van de bewoners zelf. Maar de betekenis stijgt zeker ook boven de straat en de buurt zelf. De waarden van de Bavelse laan worden ook door de gemeente zelf uitgedragen en beschreven. De bomenlaan behoort tot de mooiste en zeldzaam geworden voorbeelden in Noord-Brabant.

De meeste lindes van de oudere generaties behoren tot de Hollandse linde (*Tilia x europaea*). Het is de hybride van de Winterlinde en de Zomerlinde. Van de Hollandse lindes worden al sedert de late 16^e eeuw enkele variëteiten gekweekt. Oude variëteiten van Hollandse lindes vertegenwoordigen een belangrijke cultuurgeschiedenis van de Nederlandse (en Vlaamse) boomkwekerij. In de periode 1600-1800 werden talloze scheepsladingen Hollandse lindes geëxporteerd naar o.a. Scandinavië, de Baltische Staten, Rusland en Engeland. Vele aldaar nog bestaande laanbeplantingen zijn samengesteld met Hollandse lindes die uit de Lage Landen afkomstig zijn. Een groot aantal van de Hollandse lindes in de Bavelse laan behoren tot de zeldzamer worden groep van historische cultivars. Ofschoon hier verder geen onderzoek naar gedaan is in dit specifieke geval is er alle redenen om er zuinig op te zijn.

Voor de oude bomen hebben door hun kroon- en stamomvang grote ecologische of natuurwaarde, als voedselbron en nest- en schuiltmogelijkheden voor vogels, vleermuizen en ongewervelde dieren. Met het ouder worden van de jongere bomen zal die betekenis toenemen.

De jongere aanplant van lindes in de Bavelse laan bestaat uit diverse soorten en taxa zoals de Zilverlinde, Zomerlinde, Winterlinde, Amerikaanse linde, Krimlinde en Hollandse linde. De mix van oudere en jonge lindes behoudt het totale gevarieerde en monumentale beeld van deze historische straat.

4. Vitaliteit van de bomen

Uit het onderzoek van de firma Pius Floris is gebleken dat de bomen vrijwel alle vitaal zijn. Lindebomen behoren tot de sterkste bomen en kunnen zeer oud worden. De klinkerbestrating van de Bavelse laan is gunstig voor de bomen voor water en luchttoetreding in het wortelmilieu. Voor behoud van de vitaliteit is het aan te bevelen de boomspiegels te verruimen en de parkeerplaatsen tussen de bomen te verwijderen.

5. Aanbevelingen

Aan te bevelen is om de bijzondere en karakteristieke lindebepanting van de Bavelse laan te behouden en de bomen de kans te geven veel ouder (en monumentaler) te laten worden. De jongere bepanting is inmiddels al zo'n 30 tot 40 jaar oud, wat inmiddels een aanzienlijke investering is in het totale groene beeld van de straat. Dertig tot veertig jaar zijn nodig om hetzelfde beeld weer terug te krijgen. In die periode zijn de huidige bomen bovendien waardevoller geworden. De bepanting kan vanwege de cultuurhistorische, ecologische en belevingswaarde en de zeldzaamheid als bijzonder belangrijk en waardevol worden beschouwd. Een menging van verschillende leeftijden is aan te bevelen. Bij het uitvallen van bomen, wat bij lindes trouwens niet snel gebeurt, zou direct weer een nieuwe linde aangeplant moeten worden.

Toepassing van de oude cultivars van de Hollandse linde (*Tilia x europaea*) is aan te bevelen voor het historische karakter. Aan te bevelen is om van de oude lindes van de Bavelse laan stekken op te kweken voor heraanplant als er bomen uitvallen. Ook kan gedacht worden aan historische lindebomen in Breda en omgeving (zoals b.v. de linde van het IJzeren Hek) en die te stekken en op te kweken. In de omgeving van Breda zitten vele boomkwekers die daar wellicht interesse in hebben. Ook is het mogelijk om contact op te nemen met het lindearboretum te Winterwijk (Corle), waar diverse bepantingen van oude historische lindebomen uit Brabant aanwezig zijn.

T.a.v. de vitaliteit is verbetering van de boomspiegels en verplaatsing van de parkeerstroken de belangrijkste bijdrage. Daarnaast is het aan te bevelen om bij snoeiacties geen grote kroontakken af te zagen. De zaagsneden kunnen gemakkelijk inrotten en de vitaliteit van de boom aantasten.

Bij grondwerkzaamheden t.b.v. kabels en leidingen is het aan te bevelen om rekening te houden met de wortelzone. Binnen de boomverzorging is voldoende ervaring om ondergrondse leidingen zonder schade aan boomwortels te plaatsen of te vervangen.

Met vriendelijke groeten,

Drs. N.C.M (Bert) Maes,

Ecologisch Adviesbureau Maes, Utrecht.

030-2302804

www.ecologischadviesbureaumaes.nl

Maes.dool@planet.nl

Utrecht, 26 november 2017.

Literatuur over lindes

Bengtsson, Rune, 2005. Variation in common lime in Swedish Gardens of the 17th and 18th centuries. Alnarp.

Broeck, An vanden, Karen Cox, Iwona Melosic, Bert Maes, Koen Smets, 2017. Genetic diversity of the urban tree *Tilia x europaea* in contemporary and historical plantings in Belgium and the Netherlands.

Maes, N.C.M., 1989. De Linde in Nederland. Utrecht.

Maes, N.C.M., 1990. 'De lindesoorten van Nederland' In *Gorteria* (16). Leiden.

Maes, N.C.M., 1996. Bomen en Monumenten. 's-Gravenhage.

Maes, N.C.M. Maes, 2006. Huis te Manpad. Advies restauratie lindebepplanting

Maes, Bert (N.C.M.) Maes, 2011. Betekenis en beheer van bomen en heesters als cultuurhistorisch erfgoed. Den Haag.

Maes, Bert (N.C.M.), (redactie), 2013, Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen.

Maes, Bert (N.C.M.), 2013. De lindeboom in Brabant. In: Monumenten.

Maes, Bert (N.C.M.), 2016. Monumentale lindes en inheemse Zomerlindes in Zuid-Limburg. Intern rapport.

Maes, Bert (N.C.M.), 2016. Morfologie van *Tilia x europaea* n.a.v. DNA onderzoek in Vlaanderen. Intern rapport.

Maes, Bert (N.C.M.), 2016. Winterlinde, boom van het jaar. In tijdschrift Groen.

Maes, Bert (N.C.M.), 2016. Van de Lind tot het Kerkplein in Oisterwijk. Monumentale bomen, Inventarisatie en aanbevelingen. Intern rapport.

Pigott, Donald, 2012. Lime-trees and Basswoods. A biological Monograph of the Genus *Tilia*. Cambridge